

6

n a v e r t e l l i n g e n

Peter Lintelo

navertellingen

jarenlang heb ik als docent en theatermaker verhalen naverteld
met hartstocht, overtuiging en plezier
wat ik ermee overdroeg wist ik niet
de klassieken, de modernen, toneel, literatuur en geschiedenis
ik had alleen direct resultaat:
een ademloos luisterend gehoor
soms de vraag wat de overeenkomst
was met de actualiteit
wat ik wist:
ik moest mijzelf aan het verhaal toevoegen
zoals een getuige van een ongeluk of misdaad
perceptie toevoegt
verder niet
Peter Lintelo

INHOUD:

Ver zien... p. 4

Prinses Cassandra van Troje wordt vervloekt door Apollo (Homerus' Ilias)

Blind struikelen... p. 16

Oidipous in Kolonos, Sophocles, 496 v.C. - 406 v.C.

In de ban van de Wijngod... p. 23

Een herdersjongen raakt in vervoering voor de god Dionysos. Hij wil acteur worden, maar moet eerst nog in dienst van Xenophon, 430v.C.-355 v.C.

Uit zijn humeur... p. 54

Ben Jonson, toneelschrijver, spelleider, acteur, 1572- 1637

Zingende zintuigen ... p. 65

Marquise Marie- Madeleine de Brinvilliers, gifmengster, moordnares, 1630-1676

De waarheid liegen ... p. 75

De Toneelspeler uit Hamlet van William Shakespeare is niet betaald, dus komt hij naar Fortinbras om zijn geld, akte III (1623)

1

Ver zien.

Aikia (*schending*).

Ik weet nog hoe Phoibos Apollo over mij heen viel als een plens licht en mij met warmte vulde alsof ik iets heets gegeten had. Ik zat te spelen met uitzicht op de zee en ik keek naar de met blauw gevulde kom die stillag alsof het een reusachtige edelsteen was, omdat het oppervlak niet bewoog. Een lichte sluier hing er laag overheen, maar ook die bewoog niet. Het was nog vroeg op de dag en het helle licht was niet welkom. Het joeg de koelte van de morgen weg en maakte me bang.

En toen hoorde ik zijn stem.

‘Geef je aan mij, Cassandra. Laat me je beminnen. Het zal zijn of je wordt liefgehad door het licht dat je zal vervullen met geluk, nooit zal er kou in je zijn, nooit verdriet. Ik zal je kleden in de tedere lente, ik zal je wiegen in de felheid van de zomer, in de sluier van de herfst en nooit zal er winter zijn.’

Ik stond met mijn voeten in het zand en keek over de baai die voor onze Stad ligt, ondiep, zandig, voorbestemd om de buiken van schepen schurend te liefkozen. Waar komen ze vandaan, die schepen? Zijn ze er al? Ik wil ze niet. Ik zie mezelf staan, tenger tegen het eindeloze, hoge plateau waarop de Stad ligt, alleen met mijn wollen peplos aan, waarop figuren meanderen, die mij kenmerken als prinses.

Ik ben bang.

Ik had niet alleen uit mogen gaan. Mijn vader zou het niet goed vinden dat ik buiten de Stad speelde en mijn dienstmeisjes zouden verward in het rond lopen om mij te zoeken. Zie je schepen? Zegt de godheid nu dwingend. Zijn stem zinkt in mij weg als water dat ik net gedronken heb. Zag je ze? Zijn ze er nog? Dat noemen wij vooruit zien, je weet nu, dat hier schepen op het strand zullen liggen, vijandelijke schepen. Je kijkt in de toekomst. Dat talent zal ik je geven, als jij je aan mij geeft.

Ik zocht naar de gebogen boeg, naar de slanke halzen, maar ik zag alleen water, waarin ik van alles zou kunnen zien, omdat het bewoog en onrustig worstelde met een plotseling hijgende wind.

‘Ik ben een kind.’

‘Je bent een vrouw.’

Nee, nee, nee, schreeuwde ik. Ik wist wat hij van mij wilde: ik had paarden zien paren. Maar goden zijn toch geen beesten? Ik begon te hollen in het zand, ik voelde hoe stekende deeltjes zich in mijn voeten zetten als de punten van naalden in stof, bijtende diertjes leken in mijn voeten te dansen. Ik week uit naar de vloedlijn. Het water kwam schuimend tot rust, maar de god achtervolgde mij als een donkere wolk. Het uitspansel betrok. Toen voelde ik het koele water en ik viel, worstelde liggend verder. Ik wist dat ik terug moest naar de Stad. Zou ik daar veilig zijn? Wie kan zich verzetten tegen een god? Ik wilde niet onder hem liggen, waarom moest ik mij verdedigen, alleen, omdat ik mooi gevonden werd?

Ik keerde mij om en rende over het zand. Ik zag de Stad liggen in de zware schouders van haar muren, gedrongen machtig, tegen de wijde vlakte erachter. De torens leken mij vierkante vuisten tegen de hemel geheven. Ik kwam niet vooruit, aan mijn voeten kleefde zand en ik raakte buiten adem. Maar ik bleef schreeuwen, nee, nee, nee.

Nu veranderde de god die als licht aan mij verschenen was in diep zwart. Schaduw viel als een dreigende klauw over mij heen. Ik zat klem in een reusachtige handpalm. Wind stak op. Ik werd tegen de muur naast de zuidelijke hoekpoort gesmeten als was ik een afgerukt boomblad op hitsige wind.

Bij de poort zou een wachter moeten staan, maar er was niemand. Helios verscheen aan de hemelkoepel en dreef lange banen van goud door de zwarte wolk, betoverde de muur waar ik tegen leunde en de gestapelde stenen blonken ineens van geschulpt geel, donkergeel

als van kapot geslagen eidooiers. Ik werd verblind en wurmde me achter de lage muur die haaks op de poortopening stond. Daar kwam ik even tot rust.

Door de poort gestapt op de snel warm geworden stenen van de hoofdstraat, kwam een jongeman naast mij lopen. Hij was beeldschoon in Helios' strooilicht leken zijn haren van goud, in slangen en strengen tot op zijn schouders die gespierd waren en blonken van kracht. De god kwam nu als verleider naar mij, in zijn menselijke verschijningsvorm. Hij liet zijn chiton van zijn lijf glijden en toonde zijn naaktheid. Ik moest wel opgewonden raken. Natuurlijk had ik mijn broers gezien als zij naakt zwaard oefeningen deden op het strand met even naakte tegenstanders of worstelden met omwonden polsen glimmend van olie en zweet. Het had mij nooit bijzonder geboeid, ook niet, toen bleek dat de dienstmeisjes bewonderend staarden naar hun mannelijkheid en de omvang maten, lachend, opgewonden en pratend. De schoonheid van de god was van een andere orde. Zijn stem was nu laag, zinnelijk en hees.

‘Waarom zou ik niet met goud je schoot mogen inregelen? Je geurend maken als de lente? Buiten adem van verrukking en geluk, muziek in je maken en je schoonheid vastleggen in een moment van genot? Het zal zijn of je lichaam wordt beademd door goddelijke vervoering, Aphrodite zal lachend toekijken.’

‘En daarna zult u mij verlaten en mij achterlaten als een vertrapte schelp. Leeg, kapot, vernederd.’

‘Wat krijg ik er dan voor terug?’

Ik zei hem niet dat ik opgewonden was geraakt, dat ik in zijn ban was gekomen, dat was zijn macht die hij wel kende, maar ik wilde mijn zelfrespect bewaren.

‘Ik geef je de gave van de helderziendheid. Jij zult alles aan zien komen, ook de naderende oorlog, de val van de Stad. Kijk goed, zie je de schepen weer? Ze naderen, onverstoorbaar ploegen hun buiken de wijnkleur van de zee open en ze schuiven op het zand waar ze loom blijven liggen om de warmte van het strand op te zuigen in hun rommelende onderbuik. En de gespreide zeilen zakken. Zie je ze?’

Ik zag inderdaad dat de schepen hun kielen schuurden op ons strand, Gorgo op hun zeilen met tanden, monsterogen en druipende bek. In mijn angst zei ik:

‘Goed.’

En had er meteen spijt van, want de god pakte mij beet en zijn mannelijkheid zwol op. De opgerichte mannelijkheid van een god is monsterlijk. Ik bad tot Aphrodite en nu begonnen de beelden door elkaar heen te lopen. Ik zag schepen, maar daarover de zee. Schepen met gespreide zeilen boven de gekromde boeg kwamen dreigend aangedreven, een grote blauwgroene golf nam ze op en zette ze aan land. Ze wiegden wulps met hun buiken als een opgewonden groep danseressen. Maar met de golf spoelden lijken aan. In wapenrusting, bloedend, gewond: mijn broers.

Ik gilde.

‘Zie je, ik heb je de vooruitziende blik gegeven. Je zult alles van tevoren weten.’

Nee, schreeuwde ik, nee, ik wil niet. Zonder geluid.

‘Wat? Jij weigert. Ga liggen, ik heb mij aan mijn deel van de afspraak gehouden. Nu, jij.’

Ik antwoordde niet meer en begon van hem weg te lopen, te struikelen, te rennen in de richting van het paleis. Ik voelde een koesterende warmte aan mijn voeten. Die leidden me aan het grote huis met de pilaren voorbij, naar achter het paleis tot bij de noordelijke muur, waar de tempel voor de god Apollo stond. Ik struikelde de treden omhoog en langs de verbaasde priesters naar binnen. Voor zijn beeld viel ik neer en bad, smeekte, jammerde tot hem: laat mij om Zeus' wil met rust, ik heb niet om helderziendheid gevraagd, ik zal altijd maagd blijven in Uw naam en vraag U om geluk en liefde in mijn leven....ai, ai.

Het beeld stond daar in zijn gestrengte, witte steen. Koud, meedogenloos. Kom een godheid nooit te na, gehoorzaam hem. Niemand zal mij geloven, niemand.

Moedeloos sleepte ik mij terug naar het paleis. Ik moest mijn vader spreken. Ik wist dat hij omringd door adviseurs en dienaren moeilijk toegang aan mij zou geven. Hij bemoeide zich niet veel met zijn kinderen en zeker niet met de meisjes, hij had zoveel dochters, zonen en vrouwen. Wie hem nou zag zitten, de veelkleurige chiton netjes over de schouder gedrapeerd, de witte baard gekamde en de wijze rimpels keurig in een glimlach gestreken, zou zeker niet de vroegere stier herkennen, al wezen de pezen in zijn nek op oude kracht. Hij was nog steeds heerser over een gebied dat zich van de Hellespont tot in Phrygië uitstreckte. Hij zou veel kunnen verliezen. Ik kon beter naar Hecuba gaan, zijn meest geliefde vrouw en mijn moeder. Ik zou geen moeite doen om mij door het gewoel naar de koning te worstelen.

Voor ik bij het vrouwenverblijf was, kwam Krantos, mijn dienaar mij tegemoet. Woedend, bijna krijsend vroeg zij mij waar ik vandaan kwam. Ze is een vriendelijk aan mij verknocht mens, breed, stevig en trouw op harde voeten en met een zachte borst waar ik mij tegenaan drong. Zij drukte mijn besmeurde lijfje met haar brede handen zacht tegen zich aan.

‘Hoe ben je naar buiten gekomen zonder mij. O, lelijk, lelijk meisje, wat een slecht plan.’

Nog nooit had zij mij lelijk genoemd en ik snikte het uit.

‘De schepen, de schepen komen....’

‘Kalm, liefje, kalm.’

Ik klauwde mij vast in haar onderkleed, haar peplos van blauwe wol en scheurde hem bijna. Ik kon geen troost krijgen van een dienaar. Ik moet koninklijke troost. Alleen die van mijn vader en ik duw haar terug, snel mijn moeder voorbij en ren terug naar de aulè, de binnenhof waar mijn vader zit. Bijna al mijn broers zijn er en ze zijn aan het drinken. De grote krater, het mengvat waarin Priamos alleen water met wijn vermengt, denk ik, staat midden tussen hen in. Hij heeft nooit kruiden aan zijn wijn laten toevoegen, maar nu ruik ik een scherpe geur of, ik weet, ik weet niet zeker wat ik ruik. Ik ben in de war en bang. De ruimte leek van mijn halfbroers en broers verzadigd, veel van mijn zusjes waren er niet. Ik kende ze niet.

Het was altijd al moeilijk tot mijn vader door te dringen, ook al sta ik in de ranglijst van de kinderen, niet echt op de laatste plaats. We weten allemaal wel wie zijn lievelingetjes zijn. Ik worstel mij naar voren, ik hijg, ik schop tegen benen en trap op voeten. Tot ik tot bij de koning ben en ik stort mij op de rand van zijn overkleed. Ik ben nat en vuil, van mijn lippen druip kwijl. Draagt hij altijd zoveel juwelen?

‘Vader, vader, ze komen, ze komen. De vuile Grieken, de Argiven, de schepen...’

‘Waar heb je het over kind?’

‘God Apollo heeft mij..’

Er viel een stilte. Dan schaterde er vanachter uit de rijen een venijnige lach op. Ik wist niet wie van mijn broers of halfbroers het was, maar de lach zwol aan, groeide, zwol tot een schallend koor. Het paleis hilde van het lachen. Er werd gewezen.

Een golf brak op uit de zee en spoelde de schepen weg. Ik spoelde mee en verdween uit mijn bewustzijn.

Erisma: (twistappel)

Erna ben ik nooit meer ernstig genomen. Ze hebben mij lief verzorgd, mijn zusjes Laodice en Ilone, althans ze hebben toegezien hoe de dienstmaagden mij baadden en zalfden, maar meer ook niet. Ook mijn moeder Hecuba vindt maar weinig tijd voor mij. Zij heeft dan ook als hoofdvrouw van Priamos veel te doen. Zij bestuurt het grote huishouden, inspecteert de weefgetouwen en het klaar maken van de maaltijden. De rest van de tijd besteedt zij aan de vraag welke kleur de zomen van gewaden moeten hebben. En welke kleuren de andere

vrouwen van mijn vader beslist niet mogen dragen. In het drukke verkeer van mijn vaders zalen is dat een zegen, want het is toch al een kakelbonte troep.

Ik word gemedend, men loopt langs mij, niet naast mij. Er wordt niet in mijn ogen gekeken, want, wie weet, het zijn toch de ogen van een gekkin. Die heeft met een god gepraat, geslapen, misschien ook wel. Of ze heeft het allemaal gelogen, dan is ze nog gekker. Het is jaloezie, ik weet het. Ze kunnen er ook niet zeker van zijn dat Apollo niet aan mij is verschenen.

En ik droom vreselijke dromen. Ik slaap niet meer, omdat ik niet wil dromen en ik droom:

*Met een denderende tred komt Paris Alexandros aan op het strand. Mijn broer.
Een perk is uitgezet. Paris doet een dreunende stap en zijn dijspieren trillen
Zijn scheenplaten vangen licht, zijn onderbenen zullen breken in glas.
Hij is de mooiste van Priamos' zonen
De goudgelokte, met kransen van krullen om zijn gezicht en met de kleur van bloesem.
Door zijn ogen blinkt de zee en zijn fijne neusvleugels als bloembladen.
Een man beslagen met brons schudt in een helm de loten.
Wie werpt de eerste speer?
Een boeket van kleuren op de Skaeïsche poort de gewaden
Gedrenkt in koninklijk purper
Met de felle vlekken van al Priamos' oudsten
Hij wil
Zien hoe zijn zoon uitgedaagd
Vecht met een Griek
Breed van borst en breder van schouders
Een ram
Offerdieren gedood
Bloed aan de goden geboden
Gesmeekt om de dood van mijn broer
Paarden stampen tussen de rijen en
Beurt van Paris
Schichtig werpt hij zijn lans
In het schild van de ander
Die nu aan de beurt is.
Maar hij doorboort het kuras
En scheurt zijn hemd naast zijn buik
En nu
Trekt de Achaeër zijn zwaard
Met zilveren nagels geklonken
En houwte met kracht op de helmkam
Zijn koperen baard waaiert uit
Stug als van paardenhaar
En hij grijpt Paris' helmbos
En trekt aan de band zijn hoofd
Omhoog
Tot in zijn weke keel
De ijzeren ringen dringen
Diep in zijn vlees
Mijn broer dreigt te stikken
Dan bedekt Aphrodite in de schijn*